

AZ ANGOL HÉTKÖZNAPOK MEGÉLŐJE

MOLNÁR MÁRIA: *Szobalány voltam Londonban*.
Forum, Újvidék, 1978.

Nem az újatmondás szándékával és korántsem a felfedező megfigyelések erejével tesszük a megállapítást, miszerint valamennyi könyv és kiadvány megvétele, de még inkább a könyvvásárlók részéről történő tényleges befogadása igen nagy mértékben függ a címadás eredményességétől, vagyis attól, hogy a könyv szerzője milyen könyvcímet választva igyekszik felkelteni az érdeklődést műve iránt, még közelebbről pedig utalni művének jellegére, tartalmára és alapvető sajátosságaira. Tudván ezt, igazat kell adnunk az írónak, amikor — kissé talán furcsán, de annál több tapasztalattal — arra hivatkoznak, hogy igazán jó könyvcímet, illetve olyat, amely fölött nem siklik át közömbösen az olvasói tekintet és amely feltétlenül a mű megvásárlására ösztönöz, legalább olyan nehéz találni, mint amekkora szellemi megerőltetésbe egy kisebb fajta szépirodalmi alkotás összeállítása kerül. Ahhoz pedig már végképp nem fér kétség, hogy — szem előtt tartva napjaink egyre fokozódó könyváradatát — a jó címadás még nehezebb írói feladattá vált, és hogy kizárólag a sikeres könyvcímre hagyatkozni mind nagyobb kockázattal jár a mű és az olvasó aktív kapcsolatának kialakítása érdekében.

Ennek ellenére Molnár Máriának, noha személyében nem az írásművészet megannyi fortélyát ismerő régi irodalmárt, hanem az első ízben jelentkező szépírói megfigyelőt köszönhetjük, mégis sikerült könyvéhez érdekesítő címet találnia. És ami az olvasó elvárásainak tisztelete és beteljesülése szempontjából ugyancsak fontos, könyvének címe pontosan azt fedi, amiről a szerző szólni kívánt. Tehát aki Molnár Mária könyvét kézbe veszi, nem csalódhat, hiszen a cím ígérete szerint egy objektív tolmácsolásban meg is kap mindent annak az embernek a helyzetéről, aki otthonától távol nem a vendég, hanem az idegenben töltött hetek, hónapok, bizonytalan fordula-

tokat és váratlan meglepetéseket hozó hétköznapok megélőjének szerepébe kényszerül.

Molnár Mária könyve nem csupán a világyárók szokványos megfigyeléséig terjed. Ő nem turistabeszámolókat írt. És mert jómaga is részesevé vált az angol kisember szociális függőségének, londoni tapasztalatai lényegesen többet árulnak el az angolok mentalitásáról, szokásairól, világszemléletéről, mint azok a kiadványok, amelyekben csupán az átutazó ember, a kivülről rögzítélt élményeit, benyomásait. Ellentétben tehát a többnyire felszínes ismeretekből, felületes megfigyelésekből és pontatlan kikövetkeztetésekből álló közismert útirajzokkal és útibeszámolókkal, a *Szobalány voltam Londonban* mélyebb és alaposabb ismereteket közöl. És itt ismét csak a dolgok, a londoni hétköznapok megélésének fontosságára kell hivatkoznunk, arra, hogy mivel a szerző nem csupán az utcák emberáradata és látványa alapján foglalta össze élményeit, hanem az angol családok intím belső életének megismerése alapján is, a könyvnek sikerült bizonyos leleplező erőt is kölcsönözni. Vagyis valamit felfedni azokból a kulisszák mögötti dolgokból is, amelyekről az ilyen fajta irodalom többnyire hallgat.

Molnár Mária könyvének megfigyelései nem a kommentálás szándékával íródtak. A szerző egyszerűen csak közli az olvasóval, hogy mi mindent élt át az angol fővárosban töltött hetek alatt. Tehát bennünket készítenek állásfoglalásra londoni élményeivel kapcsolatban. Következőképp az események egyetlen részlete sincs túlterhelve felesleges magyarázatokkal, aminek eredményeként a kiszámíthatatlanul alakuló szobalánysorsról szóló könyv könnyű, élvezetes olvasmánnyá állt össze. Molnár Mária a tények erejére hagyatkozott, és a magasabb igényű írásmód, bravúrosabb szépírói stílus helyett — egyszerűsége, de még inkább — objektivitására törekedett.

Könyve ily módon a jugoszláviai magyar irodalom egyik sajátos színtérféjévé lett. És hogy a technikai kivitelezés szempontjából is csak ezt mondhatjuk róla, az mindenekelőtt a vizuális élmények szerepét oly ki-

fogástalanul betöltő illusztrációknak köszönhető, amelyek úgyszintén Molnár Mária munkái és amelyek közül nem is egy valószínűsítő kis remekmű.

FEKETE ELVIRA

MINDENKI ÉLETBEN MARAD

VARGA GÉZA: *En így adom vissza.*
Forum, Újvidék, 1978.

Ne vess, vajdasági... — írnám át Gábor Andor prologusát. — Vagy ne neves. Csak tanulj nevetni. Előlről kezd e drága tudományt, mit természetlőt csak gyermek kapott, mint ártatlan, csilingelő kacajt, de az élet gondba és munkába görnyedt sok millió felnőttől elrabolta, s helyébe vinnygó sírást adott.

Végre egy olyan könyv ragad a kezünkben — szívósan, tapadón —, amely a lélek diadalordítását sieteti, amely a ránk neheződő és egyre nehezebben befogadható ismeretlen anyagok mögé kényszerít, kalauzol, elvezet oda, ahol szabadon nevetni a vajdasági, s a szerkesztők atyai jószággal végre egy kevésbé ápolott területre nyitnak résnyi kaput. Nehogy beletáguljanak a humoristák a pesszimizmust árasztó rimlábak csontzenéjébe, mert hiába mondjuk, hiába mondta Karinthy, hogy „már a régi görögöknél találjuk a bőrt”, a mi „motorikus” gondolkodásunk nem érti a fantázia és az álom közti vonatkozást. Érthetjük így: Mi az, amit olvasnak a vajdaságiak, s mi az, amit utolérhetetlen bölcseséggel mindössze a szerző és baráti köre forgat önelégülten. Ne magyarázzunk bele a dologba, nincs, ami nincs, de most van valami, s ez a „valami” egy izléses, „jól nevelt”, szépen megszerkesztett könyv. Címe: *En így adom vissza.*

Varga Géza könyve örömmerevesség. Az ilyen örömmerevéséget megadja nekünk a szerző, s megadja az Újvidéki Rádióban, de a csokor többet mutat, mint egy-egy villanás az éterből. A parodista irodalomkriti-

kus, szelíd irodalomkritikus, s mint ilyen „a humorban ismer tréfát”, íróember, aki a műhely alapos ismerője, aki azt a gépet is ismeri, amelyen az író a művét lekopogta. Lélek-búvár, konferan-szié, szoborleplező ünnepi szónok, az író rokonszenves ismertetője s még a végső esetben sem „kellemetlenkedő alak”, aki a szellemi vadrezervátumban vadásztalalom idején beledupláz a „jobb sorsra érdemes” kortársba. A parodista „rámászik” az alkotóra, de nem nyomja agyon, nem ez a szándéka: a paródia békésen szunynyad a nagy mű árnyékában, de azért visszaadja mindazt, ami a fakultások harcából a csataterén maradt, a rozsdás kardot, az üres töltenyt, az eldobott páncélinget, a kevésbé használható arzenált. Valóság-felfedő stádiumban írott prózával és verssel találkozunk a kötetben, s ez a randevúzás olyan tiszta, olyan kellemes, mint valami tavaszi séta, amelynek során egyszerű, könnyen kategorizálható tapasztalatokat szűrhetünk le. Mondjuk így: Mi játszunk, s a tanár úrnak berúgjuk a gólokat. Cseppnyi öröm. Védjenek jobban. Vagy talán a mi rúgóképességünk fejlettebb? Mindegy. Az átszervezés időszaka — ugyanis egynéhány író csak a kötet elolvasása után mutatkozhat be az olvasónak — következik, mert az egészen korai gyakorlatok még nem teszik mesterré azt az íródeákot, aki a tollat forgatja s a szárával ír. Vagy kapar.

Varga Géza — érzésünk szerint túlföntül visszatartott gyengédséggel — szinte megsimogatja, becézi íróinkat, minden sorával megmarad a